

«АСНОВЫ ЖУРНАЛІСТЫКІ» (XI КЛАС)

Тлумачальная запіска

Праграма факультатыўных заняткаў «Асновы журналістыкі» распрацавана для вучняў XI класа агульнаадукацыйных устаноў, яе мэта – прафарыентацыйная: накіраваць старшакласнікаў у выбары будучай сферы дзейнасці, пашырыць іх веды не толькі па літаратуры, але і па мове, гісторыі.

Задачы факультатыўных заняткаў вынікаюць з пастаўленай мэты:

- даць дастаткова поўнае ўяўленне пра спецыфіку журналісцкай дзейнасці на сучасным этапе, паказаць, што журналістыка – адна з найважнейшых з’яў сучаснай цывілізацыі;

- спрыяць засваенню вучнямі ведаў па гісторыі станаўлення і развіцця журналістыкі як сферы прафесійнай дзейнасці,

- пазнаёміць старшакласнікаў з тыпамі, відамі і жанрамі журналісцкай творчасці;

- спрыяць развіццю фарміраванню камунікатыўных здольнасцей і якасцей, неабходных для будучай прафесійнай самарэалізацыі;

- замацаваць і пашырыць веды школьнікаў аб мастацка-публіцыстычных і літаратурных жанрах,

- удасканалваць навыкі стварэння ўласных тэкстаў розных жанраў;

- развіваць творчыя здольнасці школьнікаў, спрыяць фарміраванню эстэтычнага густу, грамадзянскай і ідэйна-маральнай пазіцыі вучняў.

Праграма факультатыўных заняткаў прадугледжвае не толькі тэарэтычную частку, якая знаёміць вучняў з гісторыяй журналістыкі, яе функцыямі, асноўнымі прынцыпамі і этыкай дадзенай прафесіі, вызначае тыпы, віды і жанры журналісцкай творчасці, але і практычную, якая актывізуе і ўдасканалвае творчыя здольнасці старшакласнікаў, развівае камунікатыўныя навыкі, фарміруе актыўную грамадзянскую пазіцыю. Праграма факультатыўных

заняткаў часткова заснавана на выкарыстанні раней атрыманых на ўроках беларускай мовы і літаратуры ведаў пра тэкст, тыпы і стылі мовы і іх асаблівасці.

Асноўныя віды працы на занятках: лекцыя настаўніка, семінарскія заняткі, экскурсіі, сустрэчы з журналістамі, пісьмовыя і вусныя творчыя работы вучняў, праца з гатовымі тэкстамі па журналістыцы, рэцэнзаванне радыё- і тэлеперадач, удзел у журналісцкіх конкурсах. Да праграмы факультатыўных заняткаў дадаецца «Слоўнік журналісцкіх тэрмінаў».

ПРАГРАМА ФАКУЛЬТАТЫЎНЫХ ЗАНЯТКАЎ «АСНОВЫ ЖУРНАЛІСТЫКІ» (34 ГАДЗІНЫ)

УВОДЗІНЫ

2 гадзіны.

Прадмет і задачы курса. Азначэнне журналістыкі. Журналістыка як від прафесійнай дзейнасці і спецыялізаваўная сфера творчай дзейнасці. Асаблівасці прафесіі журналіста. Асноўныя кампаненты сродкаў масавай інфармацыі.

Практыкум. Падрыхтоўка наведамленняў на тэму: «Асаблівасці прафесіі журналіста» (на аснове ўласных поглядаў і меркаванняў, з выкарыстаннем раней атрыманай інфармацыі на ўроках літаратуры і мовы).

ЖУРНАЛІСТЫКА ЯК СФЕРА ПРАФЕСІЙНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

4 гадзіны

Асноўныя кампаненты сістэмы сродкаў масавай інфармацыі (СМІ): заснавальнік, журналісты, масавая аўдыторыя. Функцыі журналістыкі: камунікатыўная, інфарматыўная, ідэалагічная, культурна-адукацыйная, рэкламная і інш. Плюсы і мінусы журналісцкай прафесіі. Грамадства, дзяржава і журналістыка.

Практыкум. Сустрэчы з журналістамі (або студэнтамі – будучымі журналістамі), інтэрв'ю.

З ГІСТОРЫІ СТАНАЎЛЕННЯ І РАЗВІЦЦА ЖУРНАЛІСТЫКІ

5 гадзін

Красамоўства, араатарскае і прамоўніцкае мастацтва Старажытнай Грэцыі і Рыма як перадумова ўзнікнення публіцыстыкі. Вынаходства нямецкім друкараром І. Гутэнбергам у 1445 – 1447 гадах кнігадрукавання. Дзейнасць славутага беларускага першадрукара Францыска Скарыны. XVII стагоддзе – пачатак працэсу фарміравання журналістыкі як сацыяльнай з’явы ў Расіі. Журналістыка другой паловы XIX стагоддзя. Сучасны стан развіцця журналістыкі. Вынаходства радыё і тэлебачання як рэвалюцыйнага падзея ў сістэме СМІ. Адзіная сусветная інфармацыйная прастора 80 – 90-х гадоў XX ст. Журналістыка Беларусі: агляд сучасных газет і часопісаў («ЛіМ», «Советская Белоруссия», «Малодосць», «Полымя», «Роднае слова» і інш. за апошнія два гады). Знаёмства з публікацыямі 2 – 3 журналістаў, крытыкаў, публіцыстаў (П. Якубовіч, Н. Гальпяровіч, Т. Арлова, Г. Шаблінская, А. Марціновіч і інш. на выбар настаўніка).

Практыкум. Экскурсія на тэлебачанне, радыё, у рэдакцыю, пісьмовы водзыў пра наведванне.

ТЭХНІКА І ТЭХНАЛОГІЯ СМІ

4 гадзіны

Газета і навукова-тэхнічны прагрэс. Тры асноўныя прынцыпы газетнай вытворчасці: карысці, эканамічнасці, мастацкасці. Шрыфты, ілюстрацыі, асаблівасці афармлення, графіка газетнага дызайну. Тэхналагічныя стадыі вытворчасці газеты: макет, вёрстка, друк. Развіццё электронных СМІ. Спецыфіка работы радыёжурналіста. Спецыфіка тэлебачання і асноўных тэлевізійных жанраў: рэпартаж, інтэрв’ю, даследаванне, навіны і інш. На шляху да лічбавага тэлебачання. Узнікненне інтэрнэту.

Практыкум. Знаёмства з электроннымі СМІ. Аналіз радыё- і тэлеперадачы па прапанаваным настаўнікам плане.

ТЫПАЛОГІЯ ЖУРНАЛІСТЫКІ

5 гадзін

Журналістыка як сістэма сродкаў масавай інфармацыі. Перыядычны друк. Газета як адзін з асноўных відаў масавых перыядычных выданняў; яе ўласцівасці. Часопіс як адзін з асноўных відаў масавых перыядычных выданняў, яго спецыфіка. Інфармацыйна-пазнавальная функцыя часопісаў. Разнавіднасці часопісаў (грамадска-палітычныя, літаратурна-мастацкія, навукова-тэарэтычныя, навукова-папулярныя і інш.). Спецыфіка радыё як сродку масавай інфармацыі. Функцыі радыёперадачы. Спецыфічныя ўласцівасці радыё (аператыўнасць, кампактнасць апаратуры, кругласутачны рэжым працы). Тэлебачанне як прынцыпова новы тып СМІ. Асноўныя ўласцівасці тэлебачання. Тэлебачанне як сродак інфармацыі, асветы, адпачынку. Асноўныя тэндэнцыі сучаснага тэлевяшчання. Інтэрнэт.

Практыкум. Аналіз газетнага матэрыялу. Напісанне сцэнарыя радыёрэпартажу і тэлерэпартажу.

ТЭОРЫЯ І МЕТОДЫКА ЖУРНАЛІСЦКАЙ ТВОРЧАСЦІ

9 гадзін

«Масавая інфармацыя» як ключавое паняцце тэорыі журналістыкі.

Інфармацыя – пасрэднік паміж журналістам і аўдыторыяй. Розныя аспекты паняцця «масавая інфармацыя»: накіраванасць на масу людзей пры адсутнасці непасрэднага кантакту; адпаведнасць патрэбнасці ў інфармацыі; даступнасць інфармацыі для масы. Тэкст як пасрэднік і носьбіт інфармацыі ў сістэме Журналіст – Тэкст – Аўдыторыя. Падрыхтоўка матэрыялаў для СМІ, якая ўлічвае спецыфіку інфармацыі, адрасата паведамлення і яго мэту (што, каму, для чаго паведаміць). Этапы падрыхтоўкі публікацыі: выбар тэмы і жанру твора; пошук крыніц інфармацыі і яе збор; афармленне ідэі, напісанне плана, кампазіцыйнай схемы матэрыялу; аналіз фактаў; падрыхтоўка чарнавіка, канчатковае рэдагаванне тэксту, выбар загаловка. Жанры публікацыі: інфармацыйны (нататка, справаздача, рэпартаж, выступленне, інтэрв'ю),

аналітычны (агляд, каментарый, допіс), мастацкі (нарыс, замалёўка, эсэ, фельетон, памфлет). Інтэрв'ю як жанр прэсы, радыё, тэлебачання. «Граматыка журналістыкі». Роля дзеясловаў і назоўнікаў у рэпартажных жанрах. Асаблівасці сінтаксісу журналісцкіх жанраў. Выразнасць стылю – норма і ідэал любога тэксту журналісцкага твора.

Практыкум. Праца з публіцыстычнай літаратурай. Падрыхтоўка ўласнай публікацыі.

ПРАФЕСІЙНЫЯ ЯКАСЦІ ЖУРНАЛІСТА, ЯГО ПРАВЫ І

АБАВЯЗКІ

4 гадзіны

Журналістыка як фактар развіцця грамадскай свядомасці. Прафесійныя якасці журналіста: выразная грамадзянская пазіцыя, схільнасці і здольнасці, асабістыя ўласцівасці і якасці, сістэма ведаў, навыкі, адказнасць і інш. Валоданне метадыкай літаратурнай працы, навыкамі вуснага выступлення, тэхнічнымі сродкамі як неабходныя ўмовы прафесійнай дзейнасці журналіста. Культура мовы, манера пародзін і знешні выгляд журналіста. Паняцце прафесійнай этыкі журналіста. Этычныя аспекты ўзаемаадносін журналіста з крыніцай інфармацыі, аўдыторыяй, калегамі. Правы і абавязкі журналіста.

Практыкум. Падрыхтоўка і выпуск газеты на тэму «Этыка журналіста і агульначалавечая мараль».

ПАДВЯДЗЕННЕ ВЫНІКАЎ

2 гадзіны

Абарона праектаў, створаных падчас правядзення заняткаў.

Прагназуемыя вынікі:

У працэсе навучання вучні паглыбляць і сістэматызуюць літаратурныя веды і будуць ведаць:

асаблівасці журналістыкі як сферы прафесійнай дзейнасці;

асноўныя тэарэтычныя паняцці, з якімі пазнаёміліся на занятках;

асноўныя тыпы журналістыкі як сістэмы сродкаў масавай інфармацыі;
гісторыю развіцця і станаўлення журналістыкі;
асноўныя паняцці, звязаныя з тэорыяй і метадыкай журналісцкай творчасці.

У працэсе знаёмства з матэрыялам факультатыўных заняткаў старшакласнікі праявляць большую цікавасць да прафесіі журналіста і СМІ, удасканаляць свае аналітычныя і творчыя ўменні:

аналізаваць і ствараць мастацкія і публіцыстычныя тэксты розных жанраў;
аналізаваць і пісаць водгукі на радыё- і тэлеперадачы;
адрозніваць моўныя выяўленчыя сродкі і вызначаць іх ролю ў стварэнні вобраза, раскрыцці тэмы твора і публікацыі;

самастойна працаваць з публікацыямі, фармуляваць праблемныя пытанні і даваць на іх разгорнутыя адказы;

рыхтаваць вусныя і пісьмовыя сачыненні, нарысы, рэцэнзіі, водгукі на самастойна прачытаныя творы і ўбачае ў жыцці.

Адзінаццацікласнікі набудуць большы вопыт творчай дзейнасці і навучацца:

асэнсоўваць свае ўражанні, эмоцыі, пачуцці і апісваць і аналізаваць іх;
даваць разгорнутыя адказы на пастаўленыя настаўнікам праблемныя пытанні, выконваць заданні эўрыстычнага характару;

рыхтаваць вусныя і пісьмовыя замалёўкі, нарысы, паведамленні і сачыненні-разважанні на прапанаваную тэму;

даваць пісьмовы водгук на самастойна прачытаны твор і на творы сумежных відаў мастацтва, выказваючы свае адносіны да герояў і падзей.

Рэкамендаваная літаратура

1. Вараб'ёў В.П., Дубовік С.В. Журналістыка: ад А да Я: Даведнік. – Мн., 2002.
2. Ворошилов В.В. Журналистика. – СПб., 1999.
3. Булацкі Р.В., Сачанка І.І., Говін С.В. Гісторыя беларускай журналістыкі. – Мн., 1979.
4. Гуревич С.М. Номер газеты. – М., 2002.
5. Грабельников А.А. Работа журналиста в прессе. – М., 2001.
6. Корносенко С. Основы теории журналистики. – СПб., 1995.
7. Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М., 2000.
8. Олешко В.Ф. Журналистика как творчество. – М., 2003.
9. Орлова Т.Д. Введение в журналистику. – Мн., 1989.
10. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики. – М., 2002.
11. Слука А. Г. Беларуская журналістыка: Вучэб. дапам.: У 3 ч. Ч. 1 – 2. – Мн., 2000 – 2003.
12. Стральцоў Б. В. Публіцыстыка. Жанры. Майстэрства. – Мн., 1977.
13. Стрельцов Б. В. Основы публицистики. Жанры. – Мн., 1990.
14. Стральцоў Б. В. Метад і жанр. Асновы творчага майстэрства журналіста. – Мн., 2002.
15. Тетельный А.А. Жанры периодической печати. – М., 2002.

Слоўнік журналісцкіх тэрмінаў

Абзац – водступ з левага боку набору, які пазначае сэнсавае адзінства тэкставага элемента.

Ананім – аўтар, які хавае сваё імя.

Анатацыя – кароткі выклад зместу кнігі, часопіса, іх характарыстыка і бібліяграфічныя дадзеныя.

Арабеск – узорысты арнамент з стылізаванага лісця, колераў, геаметрычных фігур і інш.

Арыгінал – першакрыніца матэрыялу.

Арыгінал-макет – макет, у якім усе матэрыялы, загалюўкі, малюнкi супадаюць з рэальнымі памерамі паласы.

Атрыбуцыя – паведамленне чытачу аб крыніцы інфармацыі, спасылка на прыналежнасць, пазначэнне кампетэнтнага чалавека або арганізацыі, якая падала звесткі.

Бардзюр – упрыгожванне з розных малюнкаў, якія паўтараюцца і ўтвараюць разам своеасабліваю рамку.

Бібліяграфія – пералік кніг і артыкулаў па якім-небудзь пытанні.

Буклет – надрукаванае на адным лісце выданне з некалькімі паралельнымі згібамі.

Вёрстка – складанне старонак (палосаў) газеты, часопіса, кнігі з набраных радкоў, загалюўкаў, ілюстрацый і інш. у адпаведнасці з разметкай або макетам.

Вісячы радок – апошні няпоўны радок абзаца, якая пераносіцца ўверх наступнай калонкі.

Віньетка – невялікі малюнак для ўпрыгожвання палос у газеце.

Выходныя дадзеныя – асноўныя звесткі аб друкаваным выданні.

Вычытка – працэс апрацоўкі матэрыялу пасля рэдагавання.

Гарнітура – характар выканання шрыфту, асаблівасці яго напісання.

Графіка – від выяўленага мастацтва, які характарызуецца выразнымі штрыхавымі лініямі малюнкаў.

Жанр – тып мастацкага (у журналістыцы – публіцыстычнага) твора, які ўлічвае спецыфічныя асаблівасці формы і зместу (жанраўтваральныя прыкметы).

Застаўка – малюнак або здымак, завярстаны ў матэрыял і звязаны з яго тэмай.

Інверсія – перастаноўка слоў у сказе.

Клішэ – фатаграфія або малюнак на метале або на іншым матэрыяле.

Карэктур – працэс выпраўлення памылак, дапушчаных пры наборы.

Калонка (гранка) – слупок набору.

Калантытул – дадзеныя, якія адносяцца да ўсёй старонкі і што змяшчаюць асноўныя параметры выдання.

Кампазіцыя – размяшчэнне і суаднесенасць элементаў твора, абумоўленае яго зместам і формай.

Курсіў – адно з напісанняў друкарскага шрыфту з нахілам направа, падобнае на напісанне адружжя.

Канцэпцыя – гэрэтычны план выдання (альбо мерапрыемства), які адлюстроўвае яго асноўную накіраванасць, адметныя прыкметы і фармальна-змястоўныя характарыстыкі.

Лагатып – стылізаваны назва фірмы або СМІ.

Макет – эскізны праект мастацкага афармлення выдання.

Паветра – белыя плямы паміж газетнымі матэрыяламі.

Разварот – унутраныя поласы газеты.

Рубрыка – падзагалавак, які вызначае аддзел газеты або асобную тэму.

Рэспандэнт – чалавек, які адказвае на анкетныя пытанні.

Тэматычная (мэтавая) паласа – паласа, прысвечаная адной тэме.

Тэматычная падборка – некалькі матэрыялаў, напісаных на адну і тую ж тэму.

Фармат – тэрмін, які вызначае памер лістоў (А 1, А 2, А 3, А 4 і г.д.).

Шапка – заглавак, які аб'ядноўвае тэматычную падборку.

Экспедыцыя – адзел рэдакцыі або друкарні, які займаецца адпраўкай гатовых газет.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ